

ADVIES NR. 2.436

Zitting van dinsdag 17 december 2024

Ecocheques – Bespreking van de lijst – Cyclus 2024 – Nieuwe evaluatiecampagne ecocheques

3.538

ADVIES NR. 2.436

Ecocheques – Bespreking van de lijst – Cyclus 2024 – Nieuwe evaluatiecampagne ecocheques

In artikel 4 van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98 van 20 februari 2009 betreffende de ecocheques wordt bepaald dat de sociale gesprekspartners zich ertoe verbinden om de twee jaar, in de even jaren, na te gaan of de lijst met diensten en producten van ecologische aard die met ecocheques kunnen worden aangekocht, moet worden bijgewerkt.

Overeenkomstig die bepaling heeft het Dagelijks Bestuur besloten die evaluatie vóór eind 2024 te verrichten.

Tegelijkertijd hebben de uitgevers van ecocheques de Nationale Arbeidsraad ervan op de hoogte gebracht dat ze een nieuwe campagne willen lanceren om handelaars ervan bewust te maken dat ze de lijst correct moeten toepassen.

De commissie Sociale Zekerheid werd met de bespreking van die kwesties belast.

Op verslag van die commissie heeft de Raad op 17 december 2024 het volgende eenparige advies uitgebracht.

ADVIES VAN DE NATIONALE ARBEIDSRAAD

1 HERHALING VAN DE BEGINSELEN WAAROP DE ECOCHEQUES GEBASEERD ZIJN

De Raad herinnert eraan dat de sociale partners het innovatieve stelsel van de ecocheques alleen hebben opgezet en dat het de volgende cruciale elementen omvat:

- tenuitvoerlegging door de sociale partners na de aanneming van het interprofessioneel akkoord van 22 december 2008 voor de periode 2009-2010, dat een dubbele doelstelling nastreeft: verhoging van de koopkracht van de werknemers en bevordering van hun ecologisch aankoopgedrag.
- een in 2017 vereenvoudigd en verduidelijkt stelsel door de aanneming van een transparante, duidelijke en makkelijk toepasbare lijst (advies nr. 2.033 en de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98 quinquies van 23 mei 2017).

- een gestage verbetering van het stelsel via een mechanisme van tweejaarlijkse evaluaties, waarbij rekening wordt gehouden met de ecologische ontwikkelingen en waarin de sociale gesprekspartners deze veranderingen analyseren.
- een zeer grote vereenvoudiging van het stelsel van de ecocheques door een volledige en definitieve overgang naar elektronische ecocheques. De Raad had die overgang vanaf 2015 overwogen en daar vervolgens formeel om gevraagd in zijn advies nr. 2.209 van 24 maart 2017. De overgang werd effectief op 1 januari 2022, na een periode van twee jaar waarin papieren en elektronische ecocheques naast elkaar bestonden (d.w.z. de periode waarin de laatste papieren ecocheques nog geldig waren).
- aandacht voor de goede uitvoering van het stelsel in het veld, met name door middel van informatie- en bewustmakingscampagnes, wat belangrijk is voor de naleving van de lijst.

1.1. **Een innovatief stelsel dat de sociale gesprekspartners opgestart hebben en dat door hen wordt beheerd**

De Raad herhaalt en onderstreept dat de sociale gesprekspartners het initiatief voor het stelsel van de ecocheques hebben genomen door het interprofessioneel akkoord van 22 december 2008 voor de periode 2009-2010 aan te nemen en de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98 van 20 februari 2009 tot invoering van de ecocheques te sluiten.

Dit innovatieve stelsel wil de koopkracht van werknemers verbeteren door de aankoop van ecologische producten en diensten uit een beperkte en limitatieve lijst, en op die manier ecologisch koopgedrag aanmoedigen. Voorts komt het ter sprake in het raam van de onderhandelingen op sector- en ondernemingsniveau.

Het stelsel van de ecocheques is dus een instrument van de sociale gesprekspartners alleen. Bijgevolg willen zij alle aspecten ervan blijven beheren. De Raad kan rekenen op de constructieve medewerking van de uitgevers.

1.2. **Haalbaarheid en geloofwaardigheid van het stelsel**

De Raad benadrukt dat hij zich er vanaf het begin, d.w.z. sedert de meer dan 15 jaar dat de ecocheques bestaan, voor inzet dat het stelsel van de ecocheques haalbaar en geloofwaardig blijft en nog verbeterd en bevorderd wordt.

Haalbaarheid en geloofwaardigheid omvatten met name de volgende elementen:

1.2.1. Verbetering en vereenvoudiging van het stelsel van de ecocheques

Om het stelsel van de ecocheques te verbeteren en te vereenvoudigen, heeft de Raad de lijst van producten en diensten die met ecocheques kunnen worden aangekocht ingrijpend gewijzigd via de op 23 mei 2017 gesloten collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98 quinquies waarin een transparante, duidelijke en makkelijk toepasbare lijst wordt vastgesteld.

Tegelijkertijd werd de procedure voor de evaluatie van de lijst, zoals bepaald in artikel 4 van de cao nr. 98, verbeterd. Die vindt nu om de twee jaar, in de even jaren, plaats. Hierdoor kan rekening worden gehouden met de ontwikkelingen in ecologische inzichten en ecologisch beleid, terwijl de stabiliteit van de lijst en dus een goed begrip en goede toepassing ervan behouden blijft. Zo kan tijdens de tweejaarlijkse cycli van sectoronderhandelingen ook rekening worden gehouden met de eventueel aangepaste lijst.

Sinds de invoering van het stelsel van de ecocheques heeft de Raad er ook een punt van gemaakt om de lijst regelmatig te evalueren en, zo nodig, aan te passen.¹

In 2024 werd een nieuwe evaluatie verricht, waarvan de resultaten in punt 2 van dit advies worden weergegeven.

1.2.2. Het gebruik in het veld vergemakkelijken: volledige en definitieve overgang naar elektronische ecocheques en nieuwe technologische ontwikkelingen

De Raad herinnert eraan dat de volledige en definitieve overgang naar elektronische ecocheques plaatsvond op 1 januari 2022, na een periode van twee jaar waarin elektronische ecocheques en de laatste papieren ecocheques naast elkaar bestonden. Die twee jaar stemt overeen met de geldigheidsduur van de laatst uitgegeven papieren ecocheques, zodat de begunstigden ze volledig konden opgebruiken. Hij herinnert er eveneens aan dat hij zich herhaaldelijk heeft uitgesproken (adviezen nr. 1.926 van 24 februari 2015, nr. 1.952 van 14 juli 2015, nr. 2.029 van 24 maart 2017, nr. 2.078 van 27 februari 2018, nr. 2.096 van 25 september 2018 en nr. 2.172 van 30 juni 2020) om concrete overwegingen en voorstellen te formuleren betreffende de voordelen van de overgang naar elektronische ecocheques, de voorwaarden voor die overgang en een planning voor de invoering van dat stelsel.

¹ Adviezen nr. 1.675 van 20 februari 2009, nr. 1.787 van 20 december 2011, nr. 1.928 van 24 maart 2015, nr. 2.029 van 24 maart 2017, nr. 2.033 van 23 mei 2017, nr. 2.078 van 27 februari 2018, nr. 2.136 van 16 juli 2019, nr. 2.200 van 3 maart 2021, nr. 2.232 van 13 juli 2021, nr. 2.260 van 21 december 2021, nr. 2.302 van 28 juni 2022 en nr. 2.344 van 24 januari 2023 en de collectieve arbeidsovereenkomsten nrs. 98 bis tot 98/10.

De voordelen en voorwaarden worden uiteengezet in het voornoemde advies nr. 1.926:

- de voordelen zijn: garantie van de naleving van de aanvankelijke doelstellingen van de ecocheques, de controlemogelijkheden, de administratieve vereenvoudiging voor alle betrokken actoren en de aanzienlijke daling van de kosten voor elke doelgroep;
- de voorwaarden zijn: stabiliteit van het stelsel, bijzonder aantrekkelijke kosten zowel voor handelaars, werkgevers, als voor werknemers, niet-omkeerbaarheid van de ingezette elektronische middelen, bepaalde technische aspecten. De Raad vindt dus dat het stelsel op termijn moet passen in een open kader, om de keuze van de technologieën of de dragers niet te beperken. De ter beschikking gestelde technologieën of dragers moeten evenwel gemeenschappelijk zijn voor alle uitgevers.

De Raad vindt dat de bovengenoemde voorwaarden actueel blijven, met name gelet op de informatie die hij van de uitgevers heeft ontvangen, namelijk dat er nieuwe technologische ontwikkelingen plaatsgevonden hebben en nog mogelijk zijn om betalingen met elektronische ecocheques te vergemakkelijken, zoals Payconiq.

De Raad vraagt om op de hoogte te worden gehouden van die vooruitgang. Hij merkt op dat dergelijke ontwikkelingen kleine handelaars die niet noodzakelijk over elektronische betaalterminals beschikken, ertoe kunnen aanzetten ecocheques te aanvaarden.

1.2.3. Evaluatie van de goede implementatie in het veld

- Reeds gerealiseerde evaluaties

De Raad herinnert eraan dat de uitgevers in 2011 een eerste informatie- en bewustmakingscampagne voor handelaars hebben gevoerd. In zijn advies nr. 1.758 van 21 december 2010 ondersteunt de Raad deze evaluatie van de toepassing van het stelsel van de ecocheques in het veld. Voorts stelt hij bepaalde voorwaarden voor die bewustmaking.

In zijn advies nr. 1.787 van 20 december 2011 evalueert hij de resultaten van die informatie- en bewustmakingscampagne.

De Raad steunde ook een nieuwe campagne in zijn advies nr. 2.029 van 24 maart 2017. In zijn advies nr. 2.078 van 27 februari 2018 stelt hij met tevredenheid vast dat de uitgevers naar aanleiding van dat advies pedagogische informatiecampagnes hebben gevoerd voor klanten (werkgevers), handelaars en begunstigen. Hij merkt ook op dat de uitgevers een specifieke website (<https://www.myecocheques.be/>) ter beschikking hebben gesteld, met gezamenlijke, actuele informatie over de producten en diensten die met ecocheques kunnen worden aangekocht.

In datzelfde advies spreekt de Raad zich uit over de concrete voorstellen die de uitgevers hebben geformuleerd met het oog op een nieuwe bewustmaking van handelaars.

De Raad merkt op dat deze campagne, onder andere als gevolg van de covid-19-gezondheids crisis niet kon worden geëvalueerd en dat later geen nieuwe campagne kon worden gevoerd.

➤ Nieuwe informatie- en bewustmakingscampagne

De Raad werd op de hoogte gesteld van een nieuw concreet voorstel van de uitgevers om nog een informatie- en bewustmakingscampagne te voeren, waarbij het de bedoeling is de nadruk te leggen op educatie en ondersteuning.

Hij constateert dat die concrete voorstellen van de uitgevers gebaseerd zijn op de voorstellen voor de tweede bewustmakingscampagne. Die hebben betrekking op:

- de concrete uitvoering, namelijk: selectie door een externe, neutrale instantie van een evenwichtige steekproef van 300 handelaars (fysiek/online, van verschillende sectoren en grootte, nationaal gespreid), voorafgaande informatie aan de handelaars en de betrokken federaties.
- de te volgen scenario's, d.w.z. een operatie in twee fasen: in de eerste fase worden alle handelaars in de steekproef gecontroleerd en in de tweede fase worden de handelaars bij wie in de eerste fase onregelmatigheden werden ontdekt, opnieuw gecontroleerd. De uitgevers hebben de Raad ervan op de hoogte gesteld dat de controle in de vorm van mystery shopping zal gebeuren. De resultaten zullen worden meegedeeld aan de Raad.
- begeleiding na de eerste controle, door middel van een brief waarin wordt toegelicht hoe de ontdekte problemen kunnen worden opgelost.

- het gevolg na de tweede controle. Het doel van deze controle is om te controleren of handelaars wel de nodige aanpassingen hebben doorgevoerd. Bij hardnekkige niet-naleving kan een derde controle worden uitgevoerd. Als de betrokken handelaars zich na deze ultieme controle niet aan de regels houden, zullen ze door alle uitgevers van het acceptatienetwerk worden uitgesloten totdat ze kunnen aantonen dat ze aan de regels voldoen. De betrokken handelaars zullen geïnformeerd worden over die procedure.
- het tijdschema. De Raad benadrukt dat in het tijdschema rekening moet worden gehouden met de datum van inwerkingtreding van een nieuwe lijst van producten en diensten die met ecocheques kunnen worden aangekocht (zie hierover punt 2). Voorts moeten zowel handelaars als begunstigden de nodige tijd krijgen om eensdeels kennis te nemen van de wijzigingen in de lijst en anderdeels de nodige aanpassingen door te voeren (geregistreerde kassa's, bekendmakingen in de winkel of online ...).

2 EVALUATIE VAN DE LIJST

2.1. Doelstellingen, algemene principes en evaluatiecriteria

De Raad herinnert eraan dat hij in zijn advies nr. 1.928 van 24 maart 2015 betreffende de evaluatie van de lijst voor het jaar 2014, de doelstellingen, de algemene principes en criteria vaststelt waarop de bespreking van de lijst met producten en diensten die met ecocheques kunnen worden aangekocht, is gebaseerd, en die hij in zijn latere evaluatie van die lijst bevestigd heeft.

De Raad bevestigt andermaal die doelstellingen, algemene principes en criteria, die hij tijdens deze bespreking heeft toegepast.

2.2. Evaluatie

2.2.1. Herinnering aan de procedure

De Raad herinnert eraan dat overeenkomstig artikel 4 van de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98 om de twee jaar, in de even jaren, en dus in 2024, een evaluatiecyclus van de lijst gepland is. Die evaluatie kan gebeuren op basis van voorstellen van de bevoegde overheden en andere concrete aanpassingsvoorstellen of interpretatiekwesties die voldoen aan de door de Nationale Arbeidsraad vastgestelde criteria en die uiterlijk 30 juni 2024 rechtstreeks aan de Nationale Arbeidsraad worden bezorgd.

2.2.2. Evaluatie van de la lijst – Cyclus 2024

De Raad heeft de hem voorgelegde aanvragen voor toevoegingen aan en aanpassingen van de lijst, alsmede interpretatiekwesies, grondig bestudeerd, rekening houdend met de bovengenoemde doelstellingen, algemene beginselen en criteria. Hij heeft ook rekening gehouden met de recente en lopende ontwikkelingen inzake ecologisch beleid en ecologische inzichten.

Na afloop van zijn bespreking concludeert de Raad dat het voor de rechtszekerheid en de samenhang in de aanpassingen van de lijst, niet gepast is de lijst op korte termijn aan te passen. Hij heeft immers het volgende kunnen vaststellen:

- Op korte termijn zal het Europese energielabel gewijzigd worden. Zo is de gedelegeerde verordening (EU) 2023/2534² van de Commissie van 13 juli 2023 (huishoudelijke droogtrommels) van toepassing vanaf 1 juli 2025, terwijl de gedelegeerde verordening (EU) 2023/1669³ van de Commissie van 16 juni 2023 (smartphones en slatecomputers) van toepassing is vanaf 20 juni 2025.

De Raad is bijgevolg van plan de rubriek "Energievriendelijke elektro" te herzien om rekening te houden met de nieuwe energieschaal die daarop van toepassing zal zijn. De gegevens die nodig zijn om het aantal van deze nieuwe producten op de Belgische markt te bepalen, opgesplitst per energieklassen, zijn echter nog niet beschikbaar. Deze gegevens komen uit de EPREL-database en moeten zo snel mogelijk door de FOD Economie worden verstrekt.

De Raad herhaalt de bezorgdheid die hij in zijn voornoemde adviezen nrs. 2.200 en 2.232 heeft vermeld, namelijk dat het Europees energielabel volgens hem de aankoop van ecologischere en energie vriendelijkere elektro moet kunnen stimuleren, waardoor de consumenten zouden kunnen besparen door een lager energieverbruik. Dat mag er echter niet toe leiden dat de consument in de praktijk geen echte keuze meer zou hebben wegens het beperkte aantal producten dat in die klasse beschikbaar is en/of het feit dat die producten bijzonder duur zijn.

² Gedelegeerde verordening (EU) 2023/2534 van de Commissie van 13 juli 2023 tot aanvulling van Verordening (EU) 2017/1369 van het Europees Parlement en de Raad met betrekking tot de energie-etikettering van huishoudelijke droogtrommels en tot intrekking van Gedelegeerde Verordening (EU) nr. 392/2012 van de Commissie

³ Gedelegeerde verordening (EU) 2023/1669 van de Commissie van 16 juni 2023 tot aanvulling van Verordening (EU) 2017/1369 van het Europees Parlement en de Raad met betrekking tot de energie-etikettering van smartphones en slatecomputers

- Vanaf 2 mei 2025 moet op verschillende producten een herstelbaarheidsindex zichtbaar zijn.⁴ Dat is een score waarmee wordt beoordeeld in welke mate een goed kan worden gedemonteerd en hersteld. Die index zou echter een impact kunnen hebben op de huidige lijst van producten en diensten die met ecocheques kunnen worden aangekocht.

De volgende evaluatie van de lijst zal daarom in principe eerder plaatsvinden dan bepaald in artikel 4 van de cao nr. 98, zodra de bovengenoemde gegevens beschikbaar zijn.

3 AANPASSING VAN DE LEIDRAAD VOOR HET INDIENEN VAN EEN AANVRAAG VOOR OPNAME OP DE LIJST

Er staat een leidraad voor het indienen van een aanvraag om te worden opgenomen op de lijst van producten en diensten die met ecocheques kunnen worden aangekocht op de website van de Raad, onder het tabblad "themadossiers > ecocheques" (<https://cnt-nar.be/sites/default/files/documents/nl/2017-06-01-Notice.pdf>).

De Raad vindt het essentieel dat het product of de dienst waarop de aanvraag betrekking heeft, nauwkeurig beschreven wordt in de aanvraag en dat er in de aanvraag specifiek gerechtvaardigd wordt waarom dit product of die dienst een ecologisch karakter heeft. Het zijn immers deze nauwkeurige beschrijvingen en specifieke rechtvaardigingen die hem in staat stellen zijn beoordeling correct uit te voeren en zich met kennis van zaken uit te spreken over de aanvragen die bij hem worden ingediend.

Om de procedure voor het indienen en behandelen van de aanvragen zowel voor de Raad als voor de aanvragers te verbeteren en te vergemakkelijken, past de Raad zijn procedure en bijgevolg de bovengenoemde leidraad als volgt aan (zie vetgedrukte tekst):

"Leidraad voor het indienen van de aanvraag om een product/dienst op te nemen in de lijst die bij de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98 is gevoegd"

I. Procedure voor de indiening

- De aanvragen om een product/dienst op te nemen in de lijst die bij de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 98 is gevoegd, kunnen per e-mail aan het Secretariaat van de Nationale Arbeidsraad worden gezonden op het volgende adres: ecocheques@cnt-nar.be.

⁴ Artikel 4 van de wet van 17 maart 2024 ter bevordering van de herstelbaarheid en de levensduur van goederen. In een koninklijk besluit van 25 mei 2024 worden met name de producten bepaald die onder de herstelbaarheidsindex vallen, een koninklijk besluit van 3 juni 2024 bepaalt de communicatiemodaliteiten en een ministerieel besluit van 12 juli 2024 de wijze van affichering.

- Die mail moet **verplicht** de volgende vermeldingen bevatten:
 - * naam en e-mailadres van de **aanvragende onderneming of persoon**;
 - * **een nauwkeurige beschrijving** van het product of de dienst waarop de aanvraag betrekking heeft;
 - * **een specifieke rechtvaardiging van het ecologische karakter** van het product of de dienst;
 - * eventueel de vermelding dat het product/de dienst over een label beschikt.

- **Als de aanvraag niet vergezeld gaat van een nauwkeurige beschrijving van het product of de dienst en/of van een specifieke rechtvaardiging van het ecologische karakter ervan, vraagt het Secretariaat die informatie aan de aanvrager. Als die niet binnen de maand reageert, wordt de aanvraag als ongeldig beschouwd en dus niet in behandeling genomen.**

- De aanvragen kunnen uiterlijk tot 30 juni van elk even jaar worden ingediend. Daarna worden ze niet meer in aanmerking genomen voor de lopende aanpassing van de lijst, maar wel voor de volgende eventuele aanpassing.

- De aanvragen worden uitsluitend op basis van het dossier onderzocht. **MONSTERS WORDEN NIET AANVAARD."**
